

האם רואים את חודה החיצוני של הקורה כאילו הוא קיר היורד וסותם את המבוי מצדה החיצון של הקורה, ונמצא שאף למקום שמתחת הקורה יש מחיצה, ומותר להשתמש תחת הקורה.

או אמרינן: חודה הפנימי של הקורה הוא היורד וסותם. ואם כן, אין למקום שתחת הקורה מחיצה. ולפיכך אסור להשתמש תחת הקורה. (19)

ודחינן: לא בכך נחלקו.

אלא דכולי עלמא קסברי כי מותר להשתמש תחת הקורה.

ובהא קא מיפלגי:

מר — רב יוסף, שאמר כי מיעוט החלל בטפח שמתחת לקורה סגי — סבר, קורה שמועילה לתקן את המבוי, משום היכר הוא.

שהרי תיקנו חכמים ליתן את הקורה בפתח המבוי כדי שלא יבואו להחליף בין המבוי המותר בטלטול לבין רשות הרבים האסורה בטלטול. ולשם כך תיקנו חכמים לעשות היכר קורה.

וטעם פסול קורה למעלה מעשרים הוא משום שבקורה המצויה למעלה מעשרים אמה ליכא היכרא.

ולכן, כיון שמיעט את החלל שמתחת לקורה, ומותר להשתמש תחת הקורה, יש היכר לאדם המשתמש תחתה, וסגי במה דאיכא היכרא למשתמש תחת הקורה.

דמאן דאמר [רב יוסף] שדי בטפח שתחת הקורה, קסבר: מותר להשתמש [לטלטל] תחת הקורה. וכיון דשיעור הגובה של עד עשרים אמה הוא משום היכר [וכדאמרינן לעיל ג א], הרי גם כאן יש היכר לאדם העומד על אותו טפח שמתחת הקורה, כי באותו מקום ניכרת לו הקורה, לפי שאין שם חלל יותר מעשרים אמה.

והוא דמאן דאמר [אביי] שאינו מסתפק במיעוט מהחלל בטפח שתחת הקורה, אלא מצריך מיעוט החלל במשטח ברוחב ארבעה טפחים בתוך המבוי, קסבר: אסור להשתמש תחת הקורה!

ולפיו משתמשים רק בצד הפנימי של המבוי, מעבר לשטח שתחת הקורה.

ולפיכך, לא סגי לפיו בהיכר למי שעומד תחת הקורה, שהרי אין משתמשים שם בהיתר של הקורה, אלא צריך היכר למשתמשים במבוי עצמו.

וכיון דלא סגי לן במיעוט שתחת הקורה בלבד, שוב בעינן שיעור "מקום חשוב", שהוא ארבעה טפחים.

וביאור פלוגתתם אי שרי להשתמש תחת הקורה הוא:

כולי עלמא סוברים שקורה מועילה לתקן המבוי משום שהיא נחשבת כמחיצה, בכך שאנו מתייחסים אליה כאילו היא תקרה המקרה את קצה המבוי, ו"פי תקרה — יורד וסותם" [עיי' ב"ביאור מושגים].

ובהכי פליגי:

19. על פי גאון יעקב בהבנת רש"י.

ומר — אביי שאמר כי צריך למעט את גובה המבוי במשטח הרחב ארבעה טפחים — **סבר** שטעם תיקון קורה הוא **משום מחיצה**, שרואים את חודה החיצון של הקורה כאילו הוא יורד וסותם את המבוי כמחיצה.

וסבירא ליה לאביי, כי מה שאמרו חכמים שלמעלה מעשרים לא מהני קורה, אין הטעם משום דליכא היכר, אלא משום שבקורה הנמצאת למעלה מעשרים אין אומרים בה חודה של קורה יורד וסותם.

ולפיכך, סבר אביי שצריך למעט את המבוי ברוחב של ארבעה טפחים, לפי שמחיצה אשר אינה ראויה ואינה עשויה לכל הפחות למשטח של ארבעה טפחים לאו מחיצה היא. [דאין רשות היחיד פחות מארבעה טפחים, רש"י] ואם ימעטנו בפחות מרוחב ארבעה טפחים, הוה לה מחיצה העשויה לפחות מארבעה, שאינה מחיצה [על פי גאון יעקב בהבנת רש"י].

ואיבעית אימא: דכולי עלמא קורה משום היכר הוא דמהני. ופסול של קורה למעלה מעשרים הוא משום חסרון היכר. וכשהקורה כהלכתה מותר להשתמש תחת הקורה.

והכא, בשיעור היכר של מטה [כשממעט את החלל מלמטה, ובכך יהיה היכר לאותן העומדין על רוחב אותו מיעוט] — האם דיו בטפח כשם שבהיכר של מעלה, שהוא הקורה, די בטפח בלבד, **קמיפלגי**:

דמר — רב יוסף — **סבר: אמרינן "היכר של מטה** [לעומדים על המקום שמיעטו] שיעורו טפח, הוא **כהיכר של הקורה למעלה**", ששיעורו טפח.

וברוחב טפח למטה איכא היכר, שהרי מיעט שם את גובה החלל שלא יהיה גבוה למעלה מעשרים, ודי בכך.

ומר — אביי — **סבר: לא אמרינן "היכר של מטה כהיכר של מעלה"**. ולכן, אף שלמעלה בהיכר של טפח בלבד סגי, היינו משום שעל ידי היכר טפח זה ניכרת הקורה לכולם. אבל לא סגי שיהיה היכר רק לעומדים על המקום שהתמעט ברוחב טפח. [גאון יעקב]

וכיון שבמיעוט טפח שתחת הקורה לא סגי, בעינן שיהיה היכר לעומדים במבוי בשיעור מקום חשוב, שהוא לפחות ארבעה טפחים.

ואיבעית אימא: דכולי עלמא אמרינן שאכן מבחינה עקרונית "היכר של מטה — דיו שיהיה **כהיכר של מעלה**" בטפח בלבד.

והכא, בגזירה שמא יפחות מקום המיעוט מרוחב טפח על ידי דריסת הרגליים של בני המבוי, ויעמוד על פחות מטפח — **קמיפלגי**.

רב יוסף סבר: לא גזרינן שמא יפחות, ובטפח סגי.

ואביי סבר: גזרינן שמא יפחות ויעמוד על פחות מטפח, וכיון דבטפח לא סגי, שוב בעינן שימעט בשיעור של מקום חשוב, שהוא ארבעה טפחים.

אין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם יש בגובהו של המבוי לפחות עשרה טפחים. [שו"ע שסג כו]

שאני הכא, שאין לכתלי המבוי הנמוכים שם דופן, לפי שכל דופן שהוא פחות מעשרה אינו דופן כלל. ועל כן צריך שיעשה החקק בשיעור הפחות ביותר של משך מבוי. שהוא, לדעת רב יוסף, ארבעה טפחים. ולאביי, שיעור מבוי הוא לפחות ארבע אמות.

אבל, כאשר הקורה גבוהה מעשרים אמות אין צורך לאשוויי דופן, אלא רק בתיקון ההיכר בעלמא, ובכך די אם עושה משטח של טפח [או של ארבעה טפחים], שבו ניכר ההיכר של הקורה.

והוינן בה: לימא רב יוסף ואביי, דפליגי בשיעור משך מבוי — בדרכי אמי ורבי אמי קמיפלגי, האם יש לסבור כמותם בשיעור משך מבוי, שלדעתם הוא ארבעה טפחים, או לחלוק עליהם.

דאיתמר: מבוי שנפרצה בו באחד מכתלי המבוי פירצה בשיעור פחות מעשר אמות, נשאר דינו כמבוי רגיל שהוא נותר בלחי וקורה בפתחו. כי פירצה שהיא פחותה מעשר אינה נחשבת כפירצה, אלא "פתח" למבוי.

ואף על גב שהפירצה הזאת מהוה עוד פתח למבוי, מצדו, וגם פתח זה פתוח לרשות הרבים, בכל זאת אין המבוי נפסל מהאפשרות להכשירו לטלטול בתוכו על ידי לחי וקורה בפתח ראשו. לפי שגם בפתחים הרבה הוא נחשב למבוי רגיל, היות והפתח שבראשו, שרגילים בני המבוי לצאת ולהכנס בו, הוא הנחשב "פתח המבוי".

ולכן, אם אין למבוי מחיצות מסביב בגובה של לפחות עשרה טפחים, וכגון שהיו כתלי החצירות המקיפות את המבוי נמוכות, נחשב הדבר כאילו אין למבוי מחיצות כלל. לפי שאין מחיצה הפחותה מעשרה טפחים נחשבת למחיצה.⁽²⁰⁾

ומסתפקת הגמרא:

היה גובה המבוי פחות מעשרה טפחים, וחקק [חקק] בו לעומק בקרקעית המבוי כדי להשלימו לגובה עשרה — כמה, באיזה שיעור יהא חוקק?

וקא סלקא דעתין שביחס לעומק החקק מיבעי לן.

ותמהינן: מאי תיבעי לך כמה חוקק?! והרי כמה דצריך ליה להשלים לגובה עשרה, כן יחקק ויעמיק!

אלא, הכי מיבעי לן:

משכו [אורכו של החקק בתוך המבוי, לאורכו] **בכמה**, באיזה אורך עליו לעשותו כדי שיהיה למבוי שיעור כתלים בגובה עשרה טפחים?

רב יוסף אמר: דיו שיחקק במשך ארבעה טפחים בתוך המבוי, את ארכו [רא' ציור 1].

אביי אמר: צריך שיחקק במשך ארבע אמות לתוך המבוי [רא' ציור 2].

ואף על גב שלגבי מיעוטו מגובה עשרים אמה לא בעינן כולי האי, בין לרב יוסף בין לאביי, כדאמרינן לעיל.

20. משנה ברורה שם, ובשער הציון הוסיף: דלא סגי אפילו אם מחוץ לכתלים יש גובה עשרה טפחים.

אבל אם היה **מבוי שנפרץ מצידו** [באחד מכתלי אורך המבוי], והיתה הפירצה **כלפי ראשו** של המבוי, בסמוך לפתח המבוי, הרי אפילו אם הפירצה הזאת היא פחותה מעשר אמות — שוב אין מועיל למבוי הזה תיקון של לחי או קורה!

וטעמו של דבר: לפי שיש לחוש שמא מעתה יכנסו בני המבוי מרשות הרבים אליו דרך אותה הפירצה, ולא דרך הפתח שבראש המבוי הפתוח לרשות הרבים, שהרי בכך מקצרים הם את הדרך.

ויתבטל בכך שם "פתח המבוי" ממנו. ואז יתבטל גם תיקון הלחי או הקורה. כי התיקון צריך להעשות בפתח המבוי, ומעתה אין שם "פתח המבוי" עליו [משנה ברורה].

ועל מבוי שכזה **איתמר משמיה דרבי אמי ורבי אפי** כיצד הוא מתוקן להכשר קורה ולחי, וכיצד הוא פסול מהכשרן:

אם יש שב, שנשאר מהכותל שנפרץ בסמוך לראש המבוי, **פס** כותל קצר בשיעור **ארבעה** טפחים הצמוד לראש המבוי, ועל קצהו מונחת הקורה שבפתח המבוי [והפירצה היא אחרי הפס, לכיוון אחורי המבוי] —

מתיר הפס הזה את המבוי על ידי הלחי או הקורה המונחת עליו, **בפירצה עד עשר** אמות! [ראה ציור]

משום דלא איכפת לן אם יכנסו בני המבוי דרך הפירצה, כי מכל מקום כלפי המבוי שכנגד הפס לא התבטל שם פתח מהפתח הראשון, שהרי לאותו חלק מבוי שכנגד הפס יכנסו בני המבוי דרך הפתח הראשון.

ואם לאו, שאין שם פס ארבעה טפחים

[שהוא שיעור משך מבוי], אין המבוי נותר בלחי וקורה. כי אז הפתח הראשון אינו פתח אלא כלפי מבוי שהוא פחות מארבעה טפחים, שאין בו שיעור מבוי.

ומכל מקום, אם רוחב הפירצה הוא **פחות משלשה** טפחים **מתיר** הכותל שהקורה נמצאת עליו בקצהו את המבוי. דאמרינן לבוד, וכאילו אין כאן פירצה.

אבל אם רוחב הפירצה הוא **שלשה** טפחים או יותר — **אינו מתיר** הכותל על ידי הלחי או הקורה את המבוי.

וחזינן, דסבירא להו לרבי אמי ורבי אסי דשיעור משך מבוי הוא ארבעה טפחים.

ואם כן, נימא:

לרב יוסף, דסבר משך מבוי ארבעה טפחים — **אית ליה דרבי אמי ורבי אסי** דסגי בפס ארבעה טפחים.

ולאביי — **לית ליה דרבי אמי ורבי אסי**, ואינו מתיר אלא אם כן יש שם פס ארבע אמות!?

ודחינן: **אמר לך אביי**: אנא דאמרי אפילו כרבי אמי ורבי אסי.

כי **התם** במבוי שנפרץ — **סוף מבוי** הוא!

כלומר: שם אין אנו באים לחדש "שם מבוי" כנגד הפס, שהרי קודם שנפרצה הפירצה היה שם הכשר מבוי, ועל ידי הפס אנו באים להשאיר את שם המבוי כנגד הפס, ובזה סגי בארבעה טפחים.

אבל **הכא** במבוי פחות מעשרה, שמעולם לא

כי יתכן שיהיה אורך המבוי לרב יוסף בארבעה טפחים בכגון שרוחב המבוי הוא יותר משמונה טפחים, דמצי פתח לה לשני פתחים של חצרות, בדופן האמצעי של המבוי, הרחב יותר משמונה טפחים?

ליכא למימר הכי. כי:

והאמר רב נחמן: נקיטינן [מסורת היא מאבותינו, וכך נהגו רבותינו]:

איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה?

כל שנתמלאו בו ארבעה תנאים:

א. שארכו יתר על רחבו ולא מרובע.

ב. ולא שרחבו יתר על ארכו.

ג. ושיהיו לפחות ארבעה בתים, שני בתים לשתי חצירות.

ד. ושיהיו לפחות שתי חצרות [שבכל אחת מהן לפחות שני בתים] פתוחין לתוכו.

אבל אם אין ארכו יתר על רחבו — חצר מיקרי.

ודחי רב יוסף את ראייתו של אביי.

אמר לך: משכחת לה שפיר שתי חצירות פתוחים למבוי שאין ארכו אלא ארבעה טפחים, וכגון דפתח ליה לפתחי החצר בקרן זוית, במקום חיבור כתלי אורך המבוי עם הכותל שלרחבו של מבוי, באופן שמקצת הפתח פרוץ באורך המבוי, ומקצתו ברוחב המבוי! [רא' ציור 1]

הוי ליה שם מבוי, והשתא כשחקק הוי תחלת מבוי, לפיכך רק אי איכא ארבע אמות שהוא שיעור משך מבוי בעלמא להתירו בלחי וקורה לדעת אביי, אין, אז המבוי כשר. ואי לא, שאין בחקק משך ארבע אמות — לא!

אמר אביי: מנא אמינא לה, מהיכך יש לי ללמוד כי שיעור משך מבוי להתירו בלחי וקורה הוי ארבע אמות?

דתניא: אין מבוי ניתר בלחי וקורה, עד שיהו בו מצדיו לפחות שני בתים [גמרא שבת דף קלא. ורש"י שם, ועיין רש"י לקמן דף יב:] פתוחים לכל חצר, ושתי חצרות פתוחין לתוכו של מבוי.

ומדייק אביי: ואי תימא דשיעור משך מבוי סגי בארבעה טפחים — היכי משכחת ליה שיהיו פתוחין שתי חצירות כל אחת פתחה רחב ארבעה טפחים [דכפחות מזה לא מיקרי פתח], לאורך מבוי שהוא עצמו אינו אלא ארבעה טפחים.

שהרי אפילו פתח אחד [ברוחב ארבעה טפחים] לחצר אחת — אי אפשר לעשות במבוי שכל ארכו הוא ארבעה טפחים!

כי מלבד חלל הפתח, שהוא ארבעה טפחים, צריך שיהא מצדיו גם פצימי [מזוזות] הפתח.

ואפילו אם היה מקום לפצימין, הרי נמצא שכל ארכו של מבוי פרוץ בפתחים, ואין כאן היכר לכותל המבוי [רש"י וריטב"א].

וכי תימא דאין מכאן ראייה דבארבעה טפחים אורך לא סגי.